

Wielkanocne tradycje na Śląsku Opolskim

Miasto
Kultura

31.03.2026 g. 10:05

Wielkanoc to czas pełen symboli i gestów przekazywanych z pokolenia na pokolenie. W regionie opolskim tradycje te mają szczególne znaczenie - łączą historię, lokalną tożsamość i rodzinne wspomnienia. Obrzędowość

w regionie opolskim spaja ze sobą elementy religijne i ludowe, tworząc bogaty i zróżnicowany obraz świąt. Przypominamy wybrane zwyczaje, które wciąż są żywe.

Palenie żuru

Ze zwyczajów praktykowanych w Wielką Środę (żurowa środa) do najbardziej znanych na Opolszczyźnie należy palenie żuru. Jest to stary i oryginalny zwyczaj, polegający na bieganiu po polach z zapalonymi miotłami i wymawianiu magicznych formuł. Po polach biegano również z kadzidłami – metalowymi puszkami zamocowanymi na drucie, wypełnionymi szyszkami i żarzącym się drewnem.

Zwyczaj ten miał bardzo bogatą symbolikę nawiązującą do kultu płodności. Jest to jeden z wielu zwyczajów przełomu zimowo-wiosennego, które miał z jednej strony

pobudzić przyrodę do życia i działania, a z drugiej stanowił formę ochronnego zabiegu magicznego. W sensie symbolicznym było to także pożegnanie z okresem postu, w którym żur stanowił jedną z podstawowych potraw; to także wypędzenie, przegnanie nagromadzonego w osadzie zła. Paląc resztki żuru, wkraczano w czas świętowania, czas nowego.

Chodzenie z kołatkami

Chodzenie z kołatkami (klekotkami) to jeden z najpopularniejszych zwyczajów czasu wielkanocnego. Kołatek używa się zamiast dzwonów kościelnych na znak żałoby, zdrady Judasza i początku Męki Chrystusa – począwszy od wieczornej Mszy św. w Wielki Czwartek aż do południa Wielkiej Soboty. Ludność wiejska potocznie mówi, że w tym czasie dzwony poszły do Rzymu lub zostały zawiązane. Z klekotkami dawniej chodzili wyłącznie chłopcy (najczęściej ministranci). Obchodu dokonuje się przeważnie dookoła kościoła trzy razy w ciągu dnia – rano, w południe i na wieczór, niekiedy grupy chłopców obchodzą teren całej wsi.

Do kołatania lub terkotania używa się trzech typów urządzeń. Są one przekazywane z pokolenia na pokolenie. Najczęściej spotykana jest klasyczna kołatka (klekotka) w formie drewnianej deseczki z rączką od spodu i z przymocowanymi do niej pojedynczym lub dwa młoteczkami.

Zakładanie krzyżyków w pola

Zwyczaj zakładania krzyżyków należy do jednych z najdawniej znanych praktyk wierzeniowych. Zapewnienie sobie przychylności sił natury stanowiło dla mieszkańców wsi warunek niezbędny do przeżycia. Szczególne znaczenie miało to w okresie rozpoczęcia wegetacji – na wiosnę.

Z poświęconych gałązek wierzbowych z kotkami (baziemi) wykonuje się w Wielki Czwartek krzyżyki. Sporządza je gospodarz, który łączy dwie gałązki w kształt krzyża, używając do tego celu grubej nici lub dratwy. Wczesnym rankiem w Wielki Piątek zatykane są w polach, ogrodach, obejściu czy też w domu. Mają chronić pola i ogrody przed gradobiciem, klęskami żywiołowymi i zapewnić urodzaj; zwierzęta przed chorobami, a domostwo przed pożarem i nieszczęściami.

Procesje konne - Krzyżoki

Krzyżoki należą do najbarwniejszych starych śląskich zwyczajów ludowych związanych z Wielkanocą. Jest to obrzęd religijno-kulturowy, mający na celu uproszenie błogosławieństwa Bożego dla upraw. Polega na konnym objeżdżaniu pól w Niedzielę Wielkanocną i Poniedziałek Wielkanocny. W województwie opolskim krzyżoki odbywają się w Niedzielę Wielkanocną, natomiast w województwie śląskim w Poniedziałek Wielkanocny. Po nabożeństwie jeźdźcy wyruszają na przystrojonych koniach. na objazd pól, które niekiedy ksiądz kropi wodą święconą. Uczestnicy procesji śpiewają pieśni wielkanocne, pątnicze i maryjne, prosząc o urodzaj. Procesję wieńczy konny wyścig młodzieńców – reminiscencja dawnych wróżb agrarnych.

Święconka

Zwyczaj święcenia pokarmów na Śląsku rozpowszechnił się dopiero w drugiej połowie XX wieku. W koszykach niezmiennie pojawiały się chleb oznaczający życie i dostatek, wędlina, jajka – symbol odradzającego się życia, często pięknie zdobione naturalnymi barwnikami pozyskiwanymi m.in. z cebuli, roślin czy kory drzew. Nie mogło zabraknąć soli symbolizującej oczyszczenie i ochraniającej przed złem, chrzanu zapewniającego siłę i zdrowie (jego smak i zapach nawiązują do goryczy męki Chrystusa), masła symbolizującego obfitość. W wielkanocnym koszyku powinna także znaleźć się drożdżowa baba, zapewniająca obfitość i płodność oraz baranek z czerwoną chorągiewką, symbol Zmartwychwstałego Chrystusa.

Zajączek Wielkanocny (Hasok)

Symbol wiosny i odradzającego się życia pojawił się na Śląsku stosunkowo późno – w XIX wieku, a popularność zdobył w okresie międzywojennym. Z czasem stał się także bohaterem kartek świątecznych i wypieków. Tradycja obdarowywania dzieci przez zajączka przywędrowała z Niemiec po I wojnie światowej. Słodczyce i jajka ukrywa się w ogrodach czy na łąkach, a dzieci szukają ich w specjalnie przygotowanych „gniazdkach”.

Bogdan Jasiński, Muzeum Wsi Opolskiej

Zdjęcia: archiwum MWO

Dane kontaktowe

[Wydział Kultury, Promocji i Komunikacji Społecznej](#)

Tagi

tradycje świąteczne

Wielkanoc

Muzeum Wsi Opolskiej

Opole i kropka